

Khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tỉnh Tây Ninh

Hồ Tiểu Bảo^{1,2,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

TÓM TẮT

Tính đến tháng 5 năm 2025, tỉnh Tây Ninh đã có 09 di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Với những giá trị di sản văn hóa được công nhận, tỉnh đã có những hoạt động khai thác đưa vào phục vụ khách du lịch. Nhưng hiện nay, việc khai thác chưa thực sự hiệu quả, có thể kể đến: như việc chưa nhận định đúng giá trị cần khai thác, cách thức khai thác tối ưu giá trị văn hóa phi vật thể chưa được thực hiện, còn nhiều hạn chế trong việc kết hợp khai thác đồng bộ với các sản phẩm du lịch khác của tỉnh, v.v. Từ lâu, tỉnh Tây Ninh đã và đang khai thác sản phẩm du lịch tâm linh. Đây được xem là thế mạnh của tỉnh, việc nghiên cứu khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tỉnh Tây Ninh là việc làm cần thiết nhằm đem lại thêm nhiều trải nghiệm cho khách du lịch khi đến với tỉnh Tây Ninh. Bài nghiên cứu thảo luận các vấn đề về thực trạng khai thác và đưa ra gợi ý phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tại tỉnh Tây Ninh. Phương pháp thu thập và phân tích dữ liệu định tính thông qua những cuộc phỏng vấn được sử dụng để hoàn thành bài nghiên cứu. Phương pháp điều tra bằng bảng hỏi và phỏng vấn dành cho đối tượng khách du lịch sẽ được nghiên cứu sau này.

Từ khóa: phi vật thể, sản phẩm du lịch, tâm linh, văn hóa

ĐẶT VẤN ĐỀ

Tây Ninh^a nằm trong vùng Đông Nam Bộ, có lịch sử hình thành và phát triển hơn 320 năm, sát biên giới Campuchia, thuộc vùng kinh tế trọng điểm phía Nam của Việt Nam. Tỉnh có vị trí địa lý quan trọng, đồng thời là một vùng đất giàu truyền thống văn hóa và tôn giáo. Tây Ninh là cái nôi đầu tiên của đạo Cao Đài, với Tòa Thánh Tây Ninh, một công trình kiến trúc tôn giáo độc đáo thu hút đông đảo du khách trong và ngoài nước. Núi Bà Đen, ngọn núi cao nhất Nam Bộ, là điểm du lịch tâm linh và sinh thái nổi bật với hệ thống cáp treo hiện đại được nhà đầu tư Sun Group thực hiện¹ nhằm phục vụ khách du lịch khi tham quan Khu du lịch núi Bà Đen.

Tây Ninh không chỉ nổi tiếng với cảnh quan thiên nhiên như núi Bà Đen, mà còn là nơi lưu giữ nhiều di sản văn hóa phi vật thể đặc sắc, phản ánh đời sống tinh thần phong phú và bản sắc văn hóa đặc trưng của vùng đất Nam Bộ. Với 09 di sản được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia tính đến tháng 5 năm 2025 (Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ, Lễ Kỳ yên đình Gia

Lộc - Trảng Bàng, Nghệ thuật trình diễn dân gian múa trống Chhay-dăm, Nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng, Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, Lễ hội Quan lớn Trà Vong, Nghệ thuật chế biến món ăn chay, Nghề làm muối ớt Tây Ninh, Nghệ thủ công truyền thống làm nhang Tây Ninh), đây được xem là tài nguyên văn hóa phi vật thể của tỉnh.

Ngành du lịch Tây Ninh đã và đang khai thác một số giá trị của di sản văn hóa phi vật thể của tỉnh đưa vào hoạt động du lịch nhưng nhìn chung chưa hiệu quả và đúng với thế mạnh của giá trị di sản, sức lan tỏa thông điệp về giá trị của di sản còn hạn chế đối với khách du lịch. Tính đến nay, chưa có bài nghiên cứu cụ thể nào liên quan đến vấn đề khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trên địa bàn tỉnh Tây Ninh. Do đó, việc nghiên cứu đề tài khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tỉnh Tây Ninh là việc làm cần thiết và hữu ích. Kết quả nghiên cứu sẽ giúp các bên liên quan hiểu rõ thêm một số vấn đề về khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh của tỉnh Tây Ninh.

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU VÀ CƠ SỞ LÝ LUẬN

¹Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM, Việt Nam

²Nghiên cứu sinh tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN, Việt Nam

Liên hệ

Hồ Tiểu Bảo, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQG-HCM, Việt Nam

Nghiên cứu sinh tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, ĐHQGHN, Việt Nam

Email: hotieubao@hcmussh.edu.vn

Lịch sử

- Ngày nhận: 09-07-2025
- Ngày sửa đổi: 18-11-2025
- Ngày chấp nhận: 09-03-2026
- Ngày đăng: 08-06-2026

DOI:

<https://doi.org/10.32508/vnuhcmjssh.v10i2.1212>

Bản quyền

© Tạp chí ĐHQG-HCM. Đây là bài báo công bố mở được phát hành theo các điều khoản của the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

^aTừ sau ngày 01/7/2025, tỉnh Tây Ninh và tỉnh Long An sáp nhập với nhau và trở thành tỉnh Tây Ninh mới. Tuy nhiên, địa bàn nghiên cứu của tác giả trong bài viết này là tỉnh Tây Ninh cũ. Việc thu thập dữ liệu nghiên cứu và triển khai nghiên cứu cũng diễn ra trước thời gian sáp nhập (cụ thể là tính đến tháng 5 năm 2025), nên không ảnh hưởng đến kết quả nghiên cứu của bài viết.

Trích dẫn bài báo này: Bảo H.T. Khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tỉnh Tây Ninh. *VNUHCMJ. Soc. Sci. Humanit.* 2026; 10(2):3616-3625.

Phương pháp nghiên cứu

Bài nghiên cứu sử dụng phương pháp thu thập và phân tích dữ liệu định tính, cụ thể như sau:

- Việc thu thập dữ liệu định tính được thực hiện thông qua phương pháp phỏng vấn cá nhân một số đối tượng có liên quan và hiểu biết về đề tài. Hai phương pháp phỏng vấn được sử dụng: phỏng vấn cấu trúc và bán cấu trúc².

Phương pháp phỏng vấn cấu trúc được thực hiện ngày 12/5/2025 với hai doanh nghiệp lữ hành tại Tây Ninh. Thông qua các bài truyền thông về chương trình du lịch kết hợp tham quan di sản văn hóa phi vật thể, tác giả liên hệ phỏng vấn một doanh nghiệp và được giới thiệu thêm một đơn vị khác có sản phẩm tương tự. Tác giả sử dụng cùng một bộ câu hỏi cho cả hai đối tượng, với mục đích tìm hiểu về thực trạng và khả năng khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể do cả hai doanh nghiệp đều đã và đang khai thác yếu tố văn hóa phi vật thể trong chương trình du lịch tâm linh.

Phương pháp phỏng vấn bán cấu trúc gồm hai nội dung riêng biệt, được soạn sẵn theo chuyên môn người trả lời nhằm đảm bảo chất lượng. Ngày 08/5/2025, tác giả phỏng vấn cán bộ Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch Tây Ninh phụ trách di sản phi vật thể. Ngày 10/5/2025, tiếp tục phỏng vấn một chuyên gia nghiên cứu văn hóa Tây Ninh và phát triển du lịch văn hóa tại địa phương. Với chuyên môn và hiểu biết của đối tượng phỏng vấn, bài nghiên cứu thu được những dữ liệu về ưu điểm và hạn chế của việc khai thác di sản văn hóa phi vật thể, đánh giá khả năng khai thác theo thứ tự ưu tiên nhất và các dữ liệu liên quan đến giá trị di sản, thực trạng bảo tồn di sản văn hóa phi vật thể hiện nay.

- Việc phân tích dữ liệu định tính thu được từ những cuộc phỏng vấn và những tài liệu thứ cấp là các sách có chỉ số ISBN, luận văn thạc sĩ, báo cáo của cơ quan chức năng, v.v. Các tài liệu này liên quan đến ngành du lịch tỉnh Tây Ninh. Nguồn dữ liệu này giúp nhà nghiên cứu hiểu thêm về cơ sở lý luận và nội dung liên quan đến đề tài để hoàn thành bài nghiên cứu.

Cơ sở lý luận

Di sản văn hóa phi vật thể

Có nhiều định nghĩa về di sản văn hóa phi vật thể được đưa ra. Theo UNESCO: "Intangible cultural heritage includes oral traditions, performing arts, social practices, rituals, festive events, knowledge and practices concerning nature and the universe or the knowledge and skills to produce traditional crafts"³, (tạm dịch: Di sản văn hóa phi vật thể bao gồm các truyền thống truyền miệng, nghệ thuật biểu diễn, tập

quán xã hội, nghi lễ, lễ hội, tri thức và tập quán liên quan đến thiên nhiên và vũ trụ hoặc các kiến thức và kỹ năng để làm ra các nghề thủ công truyền thống).

Theo Phan Anh Tú: "Di sản văn hóa phi vật thể là sản phẩm tinh thần có giá trị lịch sử, văn hóa, khoa học, được lưu giữ bằng trí nhớ, chữ viết, được lưu truyền bằng truyền miệng, truyền nghề, trình diễn và các hình thức lưu giữ, lưu truyền khác, bao gồm tiếng nói, chữ viết, tác phẩm văn học, nghệ thuật, khoa học, nghệ thuật truyền miệng, diễn xướng dân gian, lối sống, nếp sống, lễ hội, bí quyết về nghề thủ công truyền thống, tri thức về y, dược học cổ truyền, về văn hóa ẩm thực, về trang phục truyền thống dân tộc và những giá trị thức dân gian khác"⁴.

Như vậy, có thể nói di sản văn hóa phi vật thể là sản phẩm mang giá trị tinh thần gắn với cộng đồng người dân tại nơi có di sản văn hóa, đem lại giá trị vô hình về tinh thần cho người dân. Văn hóa phi vật thể này được truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác thông qua những cách thức lưu trữ như truyền miệng, dạy nghề, v.v.

Giá trị của văn hóa phi vật thể

Từ những nội dung phần khái niệm về di sản văn hóa phi vật thể, có thể thấy giá trị lớn nhất của di sản đem đến là giá trị cho cộng đồng người dân địa phương. Thông qua đó, di sản văn hóa gắn kết các thành viên trong cộng đồng qua hoạt động chung như lễ hội, trò chơi dân gian, nghi lễ tôn giáo, giúp cộng đồng tạo ra bản sắc văn hóa, là niềm tự hào và nền tảng cho xã hội.

Giá trị thứ hai là giáo dục, bản thân di sản văn hóa chứa đựng nhiều bài học về đạo lý, nhân sinh quan, tình yêu quê hương, gia đình, và cách ứng xử giữa con người với nhau, thông qua các hình thức như ca dao, tục ngữ, lễ hội, truyện dân gian. Qua đây, người trẻ có thể học được giá trị truyền thống.

Giá trị thứ ba là lịch sử và truyền thống, văn hóa phi vật thể là kết tinh của quá trình lịch sử lâu dài, phản ánh tư duy, cách sống, niềm tin và bản sắc của từng dân tộc. Di sản giúp lưu giữ ký ức tập thể, truyền lại kinh nghiệm sống, ứng xử, lao động qua nhiều thế hệ. Giá trị thứ tư là kinh tế và du lịch, khi di sản được bảo tồn, khai thác hợp lý và hiệu quả, văn hóa phi vật thể có thể trở thành tài nguyên du lịch hấp dẫn, thúc đẩy phát triển kinh tế của cộng đồng địa phương. Giá trị này là điều mà những nhà làm du lịch quan tâm. Bài nghiên cứu chủ yếu phân tích giá trị di sản theo hướng mang đến giá trị về du lịch.

Ngoài ra, di sản văn hóa phi vật thể còn mang nhiều giá trị về nghệ thuật, sáng tạo và có ý nghĩa cho nhân loại. Đây không chỉ là của một quốc gia, mà còn là di sản chung của nhân loại.

Du lịch tâm linh và sản phẩm du lịch tâm linh

Du lịch tâm linh không phải là du lịch tôn giáo, du lịch tín ngưỡng bởi vì khái niệm nội hàm của tâm linh rất phổ quát, bao gồm toàn bộ đời sống tinh thần (tâm) của con người về thế giới linh thiêng (linh), là nhìn nhận thế giới trong tính thiêng, từ phạm vi hẹp như thờ cúng tổ tiên, đến phạm vi rộng hơn là thờ cúng thần thánh, như thờ cúng Hùng Vương, tín ngưỡng thờ Mẫu, thờ Thành hoàng, viếng nghĩa trang, viếng Lăng Chủ tịch Hồ Chí Minh, v.v. Tâm linh là thế giới tinh thần (tâm) của cả người có theo đạo và người không theo đạo, cả người duy tâm và duy vật, vô thần và hữu thần, v.v. đối với những gì thiêng liêng (linh), không phải bao giờ cũng có thể tạo ra sản phẩm du lịch cụ thể phục vụ nhu cầu của khách du lịch⁵.

Theo Hồ Tiểu Bảo: “Du lịch tâm linh là một loại hình du lịch văn hóa, nó là sự kết hợp giữa du lịch và tâm linh - tín ngưỡng, với mục đích đi để tìm hiểu văn hóa tâm linh, tìm hiểu giá trị truyền thống, thăm viếng bằng tâm trí, trải nghiệm tại những nơi có công trình tôn giáo tín ngưỡng... Nuôi dưỡng và mở rộng sự hiểu biết, hướng về cái thiện, hòa hợp với thiên nhiên, đồng loại, chúng sanh, cầu mong điều gì tốt đẹp, nâng cao được giá trị tâm hồn và một phần nào đó hiểu rõ hơn về tâm linh”⁶.

“Sản phẩm du lịch văn hóa là sự kết hợp tối ưu giữa tài nguyên du lịch văn hóa với dịch vụ du lịch thích hợp”⁵. Phát triển trên quan điểm này thì sản phẩm du lịch tâm linh mang những đặc điểm của sản phẩm du lịch văn hóa, là sự kết hợp giữa tài nguyên du lịch tâm linh và các dịch vụ liên quan đến tâm linh thích hợp.

Sản phẩm du lịch tâm linh được hình thành từ tài nguyên du lịch tâm linh ở tỉnh/thành đó và dịch vụ du lịch mà tỉnh có để phục vụ cho du khách. Sự phân chia thành bốn sản phẩm du lịch tâm linh dưới đây chỉ mang tính chất tương đối: khám phá địa danh tâm linh; tổ chức các hoạt động hành lễ, tham gia lễ hội tâm linh; hoạt động trải nghiệm đời sống tâm linh; du lịch hành hương⁶.

Phát triển sản phẩm du lịch và phát triển sản phẩm du lịch tâm linh

Phát triển sản phẩm du lịch có thể được định nghĩa theo nhiều cách khác nhau. Phát triển sản phẩm du lịch là quá trình khai thác và định hình các tiềm năng sẵn có của một điểm đến nhằm đáp ứng nhu cầu của du khách trong nước và quốc tế⁷. Một cách hiểu khác, phát triển sản phẩm du lịch có thể được hiểu là việc đưa ra thị trường du lịch những sản phẩm, trải nghiệm và dịch vụ mới nhằm phục vụ khách du lịch. Phát triển sản phẩm du lịch có thể được thực hiện dưới nhiều hình thức. Đôi khi, phát triển sản phẩm

du lịch không chỉ bao gồm việc tạo ra một trải nghiệm hoàn toàn mới mà cũng có thể là phát triển một phần, hoặc cải thiện, hoặc nâng cấp một phần nào đó của sản phẩm du lịch cũ dựa trên nhu cầu mới của khách du lịch, sự phát triển tài nguyên, sự phát triển của xã hội, v.v.

Như vậy, trong khuôn khổ bài nghiên cứu, việc phát triển sản phẩm du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh là theo hướng làm mới và nâng cấp sản phẩm du lịch bằng cách khai thác những giá trị di sản văn hóa phi vật thể quốc gia kết hợp với các sản phẩm du lịch tâm linh hiện có trên địa bàn tỉnh. Mỗi di sản văn hóa có những đặc trưng riêng, sức hấp dẫn riêng, khả năng khai thác giá trị riêng. Do đó, chúng ta cần phải có đánh giá khái quát về ưu điểm và hạn chế trong khai thác của từng loại di sản.

Khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong du lịch

Từ những phân tích trên về di sản văn hóa phi vật thể và giá trị di sản văn hóa phi vật thể, có thể hiểu khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong du lịch là việc sử dụng các giá trị văn hóa phi vật thể của một địa phương, khu vực hay quốc gia để thu hút và phục vụ khách du lịch. Doanh nghiệp kinh doanh du lịch cần tận dụng các giá trị di sản này để thiết kế các sản phẩm, dịch vụ du lịch hấp dẫn. Trong quá trình khai thác, các bên liên quan cần chú trọng đến việc đảm bảo tính bền vững. Bài nghiên cứu đưa ra một số gợi ý giải pháp phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh cho chủ thể ngành chức năng và doanh nghiệp kinh doanh du lịch.

KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

Khái quát văn hóa phi vật thể ở tỉnh Tây Ninh

Tính đến tháng 5 năm 2025, tỉnh Tây Ninh vinh dự có 09 di sản văn hóa phi vật thể quốc gia, bao gồm các nghề thủ công truyền thống, nghệ thuật biểu diễn và tri thức dân gian đặc sắc. Mỗi di sản đều có những đặc trưng và giá trị riêng.

Nghề thủ công truyền thống

+ *Nghề làm nhang* : được Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch công nhận vào ngày 09/8/2024. Nghề làm nhang không chỉ là một nghề thủ công truyền thống mà còn thể hiện bản sắc văn hóa đặc trưng của cộng đồng, gắn liền với lịch sử và tín ngưỡng địa phương. Nghề làm nhang cũng xuất phát từ tôn giáo Cao Đài, nhưng chưa thể phát triển mạnh trong văn hóa du lịch.

+ *Nghề làm muối ớt Tây Ninh* : được công nhận vào ngày 14/02/2023, nghề làm muối ớt là một phần quan trọng trong văn hóa ẩm thực của Tây Ninh, phản ánh sự sáng tạo và tinh hoa ẩm thực của người dân địa phương. Nghề làm muối ớt cũng là bản sắc của Tây Ninh, nhưng chưa nâng lên tầm lễ hội được mà phải có sự kết hợp với các lễ hội khác tương ứng.

+ *Nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng* : là sản phẩm của một nghề thủ công truyền thống nổi tiếng, bánh tráng phơi sương Trảng Bàng được biết đến với hương vị đặc trưng và quy trình sản xuất tinh xảo, góp phần tạo nên thương hiệu ẩm thực của Tây Ninh. Nghề làm bánh tráng là một nghề truyền thống của người dân Trảng Bàng, về sau được nâng thành nghệ thuật ẩm thực. Những giá trị nghệ thuật này khi kết hợp với du lịch, tạo thành lễ hội định kỳ hàng năm thu hút thực khách rất đông. Có thể nói, đây là một phần bản sắc của văn hóa Tây Ninh.

Nghệ thuật biểu diễn

+ *Nghệ thuật múa trống Chhay-dâm của đồng bào Khmer* : là một loại hình nghệ thuật độc đáo của người Khmer, thể hiện sự kết hợp giữa âm nhạc và vũ đạo, mang đậm bản sắc văn hóa dân tộc. Ngày 22/6/2015, Skô Chhay-dâm của Trường Tây được công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. Trong chiến lược bảo tồn văn hóa giai đoạn 2020-2025, Tây Ninh sẽ tạo mọi điều kiện thuận lợi để bà con dân tộc Khmer tổ chức sinh hoạt truyền thống, hỗ trợ kinh phí đào tạo truyền dạy múa trống Skô Chhay-dâm cho các thế hệ trẻ dân tộc Khmer Bàu Éch nói riêng và Tây Ninh nói chung (Đ.T.S^b).

+ *Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ* : được UNESCO công nhận là Di sản văn hóa phi vật thể đại diện của nhân loại, đờn ca tài tử là một loại hình âm nhạc dân gian đặc sắc, phản ánh tâm hồn và tình cảm của người dân Nam Bộ. Nghệ thuật đờn ca tài tử của Tây Ninh là một phần của nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ. Loại hình nghệ thuật này xuất hiện ở nhiều tỉnh thành, cho nên chưa phải là bản sắc của Tây Ninh.

Tri thức dân gian và ẩm thực

+ *Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng*: Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng tương tự với lễ kỳ yên của các ngôi đình khác của Nam Bộ. Sự thu hút của lễ hội này còn khu biệt mang tính địa phương, chưa mang tầm cỡ khu vực hay quốc gia.

+ *Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, thành phố Tây Ninh*: Bà Đen vốn là một nữ thần của người Khmer gọi là Deay Khmau. Vị nữ thần này được người Khmer khu vực quanh núi tôn thờ từ rất xa xưa.

^bPhỏng vấn cá nhân chuyên gia văn hóa.

Về sau vào thế kỷ 17, lưu dân người Việt đến cộng cư và tiếp thu tín ngưỡng này và Việt hóa gọi là Bà Đen. Theo văn hóa tâm linh, Bà Đen có công phù trợ cho chúa Nguyễn Ánh trên bước đường tẩu quốc. Về sau, vua Gia Long lên ngôi đã sắc phong cho bà là Linh Sơn Thánh Mẫu. Lễ hội vía Bà là một văn hóa tín ngưỡng mang bản sắc của vùng đất Tây Ninh, trong đó có sự kết hợp với du lịch núi Bà Đen đã tạo nên một lễ hội hết sức phong phú của Tây Ninh nói riêng và Nam Bộ nói chung (Đ.T.S).

+ *Lễ hội Quan lớn Trà Vong* : tín ngưỡng Quan lớn Trà Vong là bản sắc riêng của Tây Ninh, chỉ duy nhất ở Tây Ninh mới có hình thức tín ngưỡng này. Lễ hội Quan lớn Trà Vong chỉ mới phát triển chừng 10 năm trở lại đây. Tuy ngày một hoành tráng, nhưng lễ hội chưa có sức ảnh hưởng lớn đối với các địa phương khác.

+ *Nghệ thuật chế biến món ăn chay Tây Ninh* : được công nhận vào ngày 12/01/2022, nghệ thuật chế biến món ăn chay ở Tây Ninh là một phần quan trọng trong văn hóa ẩm thực của địa phương, với các món ăn được chế biến từ nguyên liệu tự nhiên, mang đậm bản sắc văn hóa dân gian. Đây là một nghệ thuật ẩm thực hết sức độc đáo của Tây Ninh, với nguồn gốc từ tôn giáo Cao Đài. Việc kết hợp loại nghệ thuật này với chiêm bái Tòa Thánh Tây Ninh là hết sức hợp lý, đặc biệt là trong các dịp lễ vía Đức Chí Tôn, Hội yến Diêu Trì Cung, v.v. Nhân các dịp lễ ấy, người Nam Bộ đến đây rất đông và kéo dài trong nhiều ngày.

Việc công nhận và bảo tồn các di sản văn hóa phi vật thể này không chỉ giúp gìn giữ giá trị văn hóa truyền thống mà còn góp phần phát triển du lịch và nâng cao nhận thức cộng đồng về tầm quan trọng của di sản văn hóa trong đời sống hiện đại.

Khái quát sản phẩm du lịch tâm linh ở tỉnh Tây Ninh

Theo Hồ Tiểu Bảo, sản phẩm du lịch tâm linh ở tỉnh Tây Ninh được phân thành bốn loại: khám phá địa danh tâm linh, du lịch hành hương, hoạt động hành lễ - tham gia lễ hội tâm linh; trải nghiệm đời sống tâm linh. Hiện nay, hai sản phẩm du lịch tâm linh là du lịch hành hương và khám phá địa danh tâm linh được du khách lựa chọn nhiều nhất khi đến với Tây Ninh và chủ yếu được các công ty du lịch khai thác phục vụ du khách. Còn hai sản phẩm còn lại ít được lựa chọn vì chúng dựa vào hoạt động hành lễ. Việc tham gia lễ hội tâm linh phụ thuộc vào yếu tố thời vụ. Trong lúc đó, sản phẩm trải nghiệm đời sống tâm linh hạn chế rất nhiều, do khi sử dụng sản phẩm này, khách du lịch cần có thời gian lưu trú dài hơn và dành nhiều thời gian tại một địa điểm gắn với văn hóa tâm linh của địa phương thì mới trải nghiệm hết được văn hóa

đời sống tâm linh tại tỉnh Tây Ninh. Hiện nay có ít du khách trải nghiệm tham gia quan sát buổi lễ cúng Tứ Thời^c của đạo Cao Đài, vì việc tham gia vào buổi lễ cần phải được xin phép trước khi thực hiện. Khám phá địa danh tâm linh, hay còn gọi là du lịch tham quan các cơ sở tín ngưỡng, là sản phẩm du lịch tâm linh tiêu biểu không chỉ của tỉnh Tây Ninh mà còn các tỉnh trên cả nước. Đối tượng của sản phẩm du lịch này là những người ở các độ tuổi khác nhau, phần lớn là người lớn tuổi đến từ khắp nơi, không phân biệt tín đồ, không phân biệt tôn giáo, tín ngưỡng. Mục đích chính của việc sử dụng sản phẩm khám phá địa danh tâm linh này là để mở rộng tầm nhìn, mở rộng hiểu biết, được cầu mong những điều mà du khách mong muốn⁶.

Những năm gần đây, vào các ngày lễ, Tết và các ngày cuối tuần, du khách lên núi Bà Đen có thể được xem điệu múa trống Chhay-dăm do chính các nghệ sĩ người Khmer trình diễn. Cùng với múa trống Chhay-dăm, nhạc ngũ âm cũng là một di sản văn hóa phi vật thể của người Khmer thường xuyên được tái hiện trên đỉnh núi Bà Đen. Ngoài ra, đờn ca tài tử với lịch sử hàng trăm năm cũng là một loại hình diễn tấu dân gian đặc trưng của người dân Nam Bộ, và có một sức sống bền bỉ tại Tây Ninh. Những di sản văn hóa phi vật thể này cũng được trình diễn trên núi Bà Đen bởi các nghệ nhân lành nghề người Tây Ninh trong các chương trình liên hoan và triển lãm nghệ thuật đờn ca tài tử, làm nên một sắc màu văn hóa vô cùng khác biệt cho ngọn núi cao nhất Nam Bộ. Những buổi biểu diễn không thu phí này góp phần thu hút khách du lịch khi đang trải nghiệm sản phẩm du lịch tâm linh, tạo thêm sản phẩm du lịch gắn với di sản văn hóa phi vật thể phục vụ khách tham quan, góp phần bảo tồn, giới thiệu di sản văn hóa phi vật thể quốc gia ở tỉnh Tây Ninh.

Thực trạng khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong phát triển sản phẩm du lịch tâm linh tại tỉnh Tây Ninh

Thực tế tỉnh Tây Ninh có nhiều giá trị di sản văn hóa phi vật thể, nhưng hiện nay mức độ khai thác hoạt động du lịch còn rất ít. Số lượng di sản văn hóa phi vật thể có thể khai thác kết hợp với sản phẩm du lịch tâm linh thì còn nhiều hạn chế hơn nữa. Theo nhận định của Đ.K.T.H^d chỉ có 03 di sản văn hóa phi vật thể có liên quan trực tiếp đến sản phẩm du lịch tâm linh là Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng, Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, Lễ hội Quan

lớn Trà Vong. Ngoài ra còn có 03 di sản văn hóa phi vật thể khác liên quan gián tiếp đến sản phẩm du lịch tâm linh đang được khai thác như: Nghệ thuật múa trống Chhay-dăm (đội múa trống của xã Trường Tây kết hợp với Khu khu lịch núi Bà Đen phục vụ du khách tham quan hàng năm), Nghệ thuật chế biến món ăn chay (hiểu nhà hàng phục vụ du khách, ngoài ra còn tổ chức lễ hội ẩm thực chay), Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ (học vụ khách tham quan tại Khu du lịch núi Bà Đen), v.v.

Giữa các di sản văn hóa phi vật thể trên địa bàn tỉnh Tây Ninh có mối liên kết với sản phẩm du lịch tâm linh vì tất cả đều liên quan đến văn hóa. Tuy nhiên, những mối liên kết này lại có mức độ khác nhau vì một số di sản văn hóa phi vật thể gắn với yếu tố văn hóa tín ngưỡng, tôn giáo ở thể loại tri thức dân gian như: Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng, Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, Lễ hội Quan lớn Trà Vong. Đây là các lễ được tổ chức hàng năm được khách du lịch lựa chọn khi trải nghiệm sản phẩm du lịch tâm linh. Họ tham gia các hoạt động hành lễ, tham gia lễ hội tâm linh. Một số di sản khác gắn với thể loại nghệ truyền thống và nghệ thuật biểu diễn hiện được tổ chức trình diễn trên đỉnh núi Bà Đen vào các ngày cuối tuần và những lễ lớn nhằm phục vụ khách du lịch hành hương, khách khám phá địa danh tâm linh.

Như vậy, hiện nay vẫn còn một số lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể là các nghề thủ công truyền thống như: nghề làm nhang, nghề làm muối ớt Tây Ninh, nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng chưa có sự liên kết chặt chẽ với sản phẩm du lịch tâm linh của tỉnh Tây Ninh. Thay vào đó, chúng chỉ là sản phẩm du lịch riêng lẻ do doanh nghiệp lẻ hành đưa vào khai thác trong một số chương trình du lịch.

Hiện tại, lãnh đạo ngành rất quan tâm đến việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa phi vật thể gắn với du lịch. Thực hiện những giải pháp mang tính đột phá để phát triển kinh tế - xã hội, Ban Chỉ đạo đã đưa ra hành động cho việc bảo tồn, phát huy giá trị văn hóaphi vật thể trên địa bàn tỉnh Tây Ninh gắn với phát triển du lịch cộng đồng, du lịch tâm linh. Nội dung tuyên truyền đã phần nào quảng bá rộng rãi các di tích lịch sử, như các chương trình quảng bá, xúc tiến du lịch (cơ quan chức năng đã hối hợp Tổng Công ty Hàng không Việt Nam (Vietnam Airlines) quảng bá nghệ thuật múa trống Chhay-dăm trên tạp chí *Heritage* và màn hình TVC trên các chuyến bay của Vietnam Airline). Các tour du lịch mới kết hợp đưa khách đến xem biểu diễn nghệ thuật múa trống Chhay-dăm, trình diễn đờn ca tài tử cũng hình thành. Việc nghiên cứu hướng dẫn cộng đồng người Khmer sản xuất và bán các loại trang phục biểu diễn, mô hình trống Chhay-dăm thu nhỏ, v.v. để khách du lịch mua

^cLễ cúng Tứ Thời là một nghi thức cúng bái quan trọng trong đạo Cao Đài, được thực hiện vào bốn thời trong ngày: sáng, trưa, chiều và tối.

^dPhòng văn cá nhân cán bộ quản lý văn hóa.

làm quà tặng, tăng thêm thu nhập cho người dân đã được triển khai⁸.

Mặt khác, thực trạng hiện nay cũng chính là khó khăn đối với địa phương khi tỉnh chưa có đội ngũ hướng dẫn viên du lịch am hiểu một cách sâu sắc về các loại hình văn hóa phi vật thể để có thể giới thiệu và lý giải những tầng ý nghĩa của chúng đến du khách. Bên cạnh đó, chúng ta chưa có sự đầu tư về chiều sâu để phát triển văn hóa du lịch một cách bền vững (Đ.T.S). Công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản trong hoạt động du lịch còn nhiều bất cập liên quan đến cơ chế, chính sách, và việc chưa phân cấp về di sản văn hóa phi vật thể. Tỉnh Tây Ninh hiện chưa có chính sách hỗ trợ, cũng như chưa có dự án cụ thể nào để bảo tồn và phát huy từng loại hình di sản. Ngoài ra, hiện nay còn thiếu cơ chế chính sách hỗ trợ cho nghệ nhân trong việc duy trì nghề, có nhiều thay đổi trong đời sống nên một số di sản đứng trước nguy cơ bị mai một... (Đ.T.K.H).

Công ty trách nhiệm hữu hạn Thương mại Dịch vụ Du lịch Hương Sen Việt đã và đang phục vụ du khách trong và ngoài tỉnh các hoạt động trải nghiệm chương trình du lịch tại Tây Ninh, trong đó có khai thác giá trị văn hóa tâm linh. Tần suất và số lượng khách du lịch đến với Tây Ninh gần như đều đặn mỗi ngày, cao điểm nhất vào những ngày lễ lớn trong năm. Các di sản văn hóa phi vật thể được công ty khai thác phục vụ khách du lịch trên 60% phải kể đến là: Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ, Nghệ thuật trình diễn dân gian múa trống Chhay-dăm, Nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng, Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, Nghề làm muối ớt Tây Ninh, Nghề thủ công truyền thống làm nhang Tây Ninh (L.T.N.O^e). Theo ông N.T.B^f, hiện tại công ty đã khai thác phục vụ khách du lịch tham quan và trải nghiệm Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ, Nghệ thuật trình diễn dân gian múa trống Chhay-dăm. Khách du lịch có thể mua sắm bánh tráng, muối ớt, nhang (là sản phẩm của nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng, Nghề làm muối ớt Tây Ninh và Nghề thủ công truyền thống làm nhang Tây Ninh), kết hợp thưởng thức các món ăn chay ở nhà hàng trên địa bàn tỉnh Tây Ninh (Nghề thuật chế biến món ăn chay). Thực trạng khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể quốc gia ở tỉnh Tây Ninh còn nhiều hạn chế, mặc dù đã được sự quan tâm của lãnh đạo ngành. Ngoài ra, việc khai thác từ phía doanh nghiệp hầu như còn nhỏ lẻ, chưa thực sự hiệu quả, khi chỉ thu hút khách du lịch ở một số di sản nhất định.

^ePhỏng vấn cá nhân là đại diện Công ty trách nhiệm hữu hạn Thương mại Dịch vụ Du lịch Hương Sen Việt.

^fPhỏng vấn cá nhân là đại diện Công ty trách nhiệm hữu hạn Du lịch Thanh Bình Việt Nam.

Nhận định ưu điểm, hạn chế trong quá trình khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể đưa vào hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh

Nội dung này được đúc rút từ quan điểm của chuyên gia, cán bộ quản lý văn hóa, doanh nghiệp kinh doanh du lịch, khi được phỏng vấn cùng nội dung câu hỏi, và nhận định chủ quan của tác giả về ưu điểm và hạn chế trong quá trình khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể đưa vào hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh hiện nay. Điểm số từ 1 (mức độ ưu tiên, khai thác dễ dàng) đến 5 (mức độ không ưu tiên, khai thác rất khó). Việc đánh giá căn cứ vào khả năng khai thác và kết nối sản phẩm du lịch tâm linh với các giá trị văn hóa phi vật thể trong phát triển du lịch (xem Bảng 1).

Từ những nhận định trên, có thể thấy đây là các di sản văn hóa phi vật thể nên có những đặc điểm riêng về tính thời vụ, chỉ diễn ra đúng vào thời gian cố định trong năm đối với loại hình tri thức dân gian; chưa có sân khấu biểu diễn các loại hình mang tính biểu diễn nghệ thuật mà hiện đa phần được trình diễn trên đỉnh núi Bà Đen. Di sản thuộc nhóm Nghề thủ công truyền thống chưa có điểm cụ thể cho du khách trải nghiệm thực tế, mà mới chỉ dừng lại ở hoạt động bán sản phẩm, v.v. Đánh giá cho thấy di sản văn hóa có yếu tố tâm linh, di sản văn hóa phi vật thể ở dạng nghệ thuật trình diễn sẽ dễ dàng khai thác, kết hợp với sản phẩm du lịch tâm linh hơn các thể loại di sản văn hóa còn lại.

Gợi ý giải pháp phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể trong hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh

Nhóm các giải pháp chung

Trong thời gian sớm nhất, địa phương cần xây dựng để án phát huy tổng thể dành cho các giá trị di sản văn hóa phi vật thể của tỉnh Tây Ninh trong hoạt động du lịch và bảo tồn. Để án phải có sự tham gia của nhà nghiên cứu và doanh nghiệp, cũng như người dân địa phương nơi có di sản văn hóa. Tỉnh cũng cần xây dựng bộ thuyết minh chuẩn về di sản văn hóa phi vật thể để làm nguồn tài liệu chính thống cho việc tham khảo, tập huấn, bồi dưỡng nghiệp vụ và thuyết minh di sản cho lực lượng hướng dẫn viên.

Ngành chức năng cần phối hợp tổ chức các chuyến du lịch chuyên đề di sản văn hóa phi vật thể cho những doanh nghiệp lữ hành có nhu cầu khai thác chương trình du lịch gắn với di sản. Ngành chức năng liên quan đến di sản - du lịch và người dân địa phương cần tiếp tục thực hiện các giải pháp phát huy và bảo tồn giá trị di sản văn hóa phi vật thể, đồng thời lắng

Bảng 1: Nhận định ưu điểm, hạn chế trong quá trình khai thác giá trị di sản văn hóa phi vật thể đưa vào hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh (Nguồn: Tác giả thực hiện dựa trên kết quả phỏng vấn cá nhân)

STT	Tên di sản văn hóa phi vật thể	Ưu điểm	Hạn chế	Điểm số
1	Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống - Có yếu tố chuyên môn cao	- Mang tính địa phương, chưa có nhiều khác biệt - Chưa tổ chức rộng rãi, thương mại hoá, chưa có điểm trình diễn phục vụ khai thác du lịch	4
2	Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng	Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống, đặc sắc bản địa	- Mang tính địa phương, chưa có nhiều khác biệt - Mang tính thời vụ	3
3	Nghệ thuật trình diễn dân gian múa trống Chhay-dăm	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống - Khả năng tiếp cận cao, kết hợp được nhiều giá trị văn hóa và giải trí	- Chưa có nhiều người hiểu sâu về văn hóa Khmer để lý giải thấu đáo về loại nghệ thuật này - Chưa tổ chức rộng rãi, thương mại hoá, chưa có điểm trải nghiệm cho du khách	1
4	Nghệ làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hoá truyền thống - Khả năng du khách được trải nghiệm cao	- Chưa tạo ra được nhiều cái mới để tạo sự hấp dẫn cho du khách đến với lần sau - Đứng trước nguy cơ mai một do sử dụng máy móc vào sản xuất - Chưa có điểm trải nghiệm cho du khách	5
5	Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, thành phố Tây Ninh	Quảng bá, thưởng thức, làm sống những giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống	- Lẫn ranh giữa tín ngưỡng và mê tín ngày một mờ nhạt, hiện tượng mê tín ngày càng cao - Mang tính thời vụ	1
6	Lễ hội Quan lớn Trà Vong	Quảng bá, thưởng thức, làm sống những giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống.	- Nghi lễ rước sắc thần (nhưng rất tiếc đây là loại sắc giả, không phải là sắc phong do triều đình ban) - Mang tính thời vụ	4
7	Nghệ thuật chế biến món ăn chay	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống - Khả năng du khách được trải nghiệm cao - Có yếu tố đặc sắc bản địa	- Chỉ khu biệt những người thích ăn chay - Chưa có nhiều dịch vụ trải nghiệm	2
8	Nghệ làm muối ớt Tây Ninh	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống lại giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống - Khả năng du khách được trải nghiệm cao - Có yếu tố đặc sắc bản địa	- Chưa có gì đặc sắc hấp dẫn, chưa có nhiều dịch vụ trải nghiệm - Đứng trước nguy cơ mai một do sử dụng máy móc vào sản xuất - Chưa có điểm trải nghiệm cho du khách	5
9	Nghệ thủ công truyền thống làm nhang Tây Ninh	- Quảng bá, thưởng thức, làm sống những giá trị, tạo điều kiện để mọi người vui chơi giải trí, hiểu hơn về văn hóa truyền thống - Khả năng du khách được trải nghiệm cao - Có yếu tố đặc sắc bản địa	- Chưa có gì đặc sắc hấp dẫn, chưa có nhiều dịch vụ trải nghiệm - Không dành cho mọi đối tượng du khách - Đứng trước nguy cơ mai một do sử dụng máy móc vào sản xuất - Chưa có điểm trải nghiệm cho du khách	2

nghe ý kiến đóng góp từ các bên liên quan để có giải pháp hợp lý và hiệu quả. Địa phương nên ưu tiên phát triển các di sản văn hóa phi vật thể có khả năng khai thác hiệu quả trong hoạt động du lịch, xây dựng biểu đồ thời gian diễn ra hoạt động di sản để doanh nghiệp chủ động khai thác phục vụ khách du lịch, nhằm hạn chế tính mùa vụ của di sản.

Ngành chức năng cần quảng cáo đồng bộ linh hoạt các di sản văn hóa phi vật thể ở các ngày hội du lịch, sự kiện lớn trong và ngoài tỉnh, quan tâm nhiều hơn đến việc quảng bá di sản đối với đối tượng là du khách quốc tế. Ngành chức năng cần hỗ trợ các nghệ nhân lành nghề, quan tâm đến vấn đề lưu giữ giá trị, kinh nghiệm của họ cho thế hệ sau này.

Nhóm các giải pháp riêng cụ thể

- **Nghệ thủ công truyền thống** (nghề làm nhang, nghề làm muối ớt Tây Ninh, nghề làm bánh tráng phơi sương Trảng Bàng)

Cần xây dựng những đoạn truyền thông ngắn, hình ảnh đẹp để quảng bá tại các điểm du lịch, và quảng bá đến cộng đồng người dân nơi có di sản văn hóa phi vật thể. Tổ chức các lớp tập huấn kinh doanh sản phẩm du lịch, trang trí bao bì sản phẩm, kỹ năng quảng bá cho hộ kinh doanh, hỗ trợ hộ kinh doanh đăng ký sản phẩm OCOP. Tuyển chọn các sản phẩm chất lượng, giá thành ổn định để đưa vào kinh doanh tại các khu, điểm du lịch tâm linh. Xây dựng quy trình sản xuất chuẩn và đầu tư cơ sở vật chất tại các điểm tham quan làng nghề, tạo điều kiện cho khách du lịch trải nghiệm thực tế.

- **Nghệ thuật biểu diễn** (Nghệ thuật múa trống Chhay-dăm của đồng bào Khmer, Nghệ thuật đờn ca tài tử Nam Bộ)

Xây dựng các sân khấu trình diễn tại khu, điểm du lịch tâm linh, nơi có lượng khách tham quan đông thiết kế khán đài có nhân viên phục vụ thuyết minh ngay tại thời điểm diễn ra buổi biểu diễn nghệ thuật nhằm tăng tính trải nghiệm và thưởng thức cho khách du lịch. Những khu du lịch, điểm đến tâm linh, nơi không có sân khấu hoặc không có nghệ nhân biểu diễn, nên có những tranh ảnh liên quan đến di sản văn hóa phi vật thể hoặc trang bị tivi có màn hình lớn để quảng cáo những hoạt động này.

- **Tri thức dân gian và ẩm thực** (Lễ Kỳ yên đình Gia Lộc - Trảng Bàng, Lễ vía Bà Linh Sơn Thánh Mẫu - núi Bà Đen, Lễ hội Quan lớn Trà Vong, Nghệ thuật chế biến món ăn chay Tây Ninh)

Đối với những lễ có tính mùa vụ, các doanh nghiệp lữ hành cần xây dựng chương trình du lịch hợp lý, thực hiện quảng bá trước và sau sự kiện để thu hút khách du lịch. Không được thương mại hóa các lễ hội của

di sản để bảo tồn tính đặc sắc cũng như tính trang nghiêm của các lễ này. Doanh nghiệp lữ hành cần có sự chuẩn bị kỹ lưỡng khi khai thác giá trị di sản này trong hoạt động du lịch, đảm bảo khách du lịch có thể trải nghiệm tốt nhất giá trị di sản.

Đối với nghệ thuật chế biến món chay Tây Ninh, di sản này trải dài trên địa bàn tỉnh. Nếu khách du lịch muốn trải nghiệm, doanh nghiệp có thể kết hợp vào các ngày chay, ngày hội chợ lá, vốn là kiểu chợ độc đáo trên địa bàn tỉnh. Doanh nghiệp kinh doanh lữ hành nên gợi ý cho du khách dùng ít nhất một bữa ăn chay khi trải nghiệm tại một số điểm du lịch tâm linh.

Sản phẩm du lịch tâm linh gắn với hoạt động trải nghiệm đời sống tâm linh có thể được xem là xu hướng trong tương lai và tiềm năng của tỉnh. Để phát triển sản phẩm du lịch này, ngành chức năng và doanh nghiệp lữ hành cần phối hợp với các ban quản lý tôn giáo để tạo dựng các chương trình du lịch gắn với tìm hiểu văn hóa, tham gia trực tiếp chuỗi hoạt động diễn ra trong các ngày lễ hội tâm linh trên địa bàn tỉnh một cách hợp lý mà không làm ảnh hưởng đến các hoạt động văn hóa - tín ngưỡng - tôn giáo của cộng đồng địa phương.

KẾT LUẬN

Với lợi thế về số lượng, sự đa dạng và phong phú về giá trị di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia ở tỉnh Tây Ninh, đây là nguồn tài nguyên du lịch cần được khai thác hiệu quả hơn nữa trong tương lai, thông qua kết hợp với các sản phẩm du lịch khác để phục vụ khách du lịch. Trong đó, việc kết hợp thế mạnh sản phẩm du lịch tâm linh và di sản văn hóa phi vật thể là cần thiết nhất. Bài nghiên cứu đã đưa ra những lập luận về lý thuyết và đánh giá khả năng khai thác từng loại di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia dựa trên ý kiến của chuyên gia, cán bộ quản lý văn hóa lĩnh vực di sản văn hóa phi vật thể và đại diện hai doanh nghiệp kinh doanh lữ hành trên địa bàn tỉnh Tây Ninh. Bên cạnh đó, căn cứ vào thực trạng, bài nghiên cứu đưa ra các gợi ý phát huy giá trị di sản theo từng nhóm di sản văn hóa phi vật thể. Các di sản này có thể kết hợp và phát huy giá trị trong hoạt động du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh. Để có được những nghiên cứu sâu hơn, riêng về từng loại hình di sản văn hóa phi vật thể hoặc cần mở rộng khách thể điều tra, rất cần những công bố khoa học khác sau này.

Việc bảo tồn và phát huy các di sản văn hóa phi vật thể tại Tây Ninh không chỉ góp phần giữ gìn bản sắc dân tộc, mà còn tạo tiền đề cho phát triển du lịch văn hóa, giáo dục truyền thống và thúc đẩy kinh tế - xã hội địa phương. Để kết hợp hiệu quả với sản phẩm du lịch tâm linh trên địa bàn tỉnh Tây Ninh, rất cần sự chung tay của các cấp chính quyền, cộng đồng địa

phương và các nhà nghiên cứu trong việc nhận diện, bảo tồn, và truyền dạy các giá trị văn hóa phi vật thể, nhằm phát huy tối đa giá trị di sản trong đời sống của người dân Tây Ninh.

LỜI CẢM ƠN

Tác giả trân trọng cảm ơn các chuyên gia văn hóa, cán bộ quản lý văn hóa, và hai đại diện doanh nghiệp du lịch đã nhận lời phỏng vấn cung cấp dữ liệu cho bài nghiên cứu.

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

TVC: quảng cáo truyền hình.

TUYÊN BỐ XUNG ĐỘT LỢI ÍCH

Bản thảo này không có xung đột lợi ích.

TUYÊN BỐ ĐÓNG GÓP CỦA TÁC GIẢ

Bài viết là sản phẩm nghiên cứu của chính tác giả.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ủy ban nhân dân tỉnh Tây Ninh. Kế hoạch Phát triển du lịch tỉnh Tây Ninh đến năm 2025 và định hướng đến năm 2030; 2022.
2. Châu LTM, Đông TM, Đông Phong N. Cẩm nang phương pháp nghiên cứu định tính. Kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh. 2024;.
3. What is Intangible Cultural Heritage? With the support of the Government of Norway. UNESCO;.
4. Tú PA. Di sản và Quản lý di sản ở Việt Nam. 2020;.
5. Hùng NP. Văn hoá du lịch. Hà Nội: NXB Đại học Quốc gia Hà Nội; 2017.
6. Tiểu BH. Nghiên cứu phát triển du lịch tâm linh ở tỉnh Tây Ninh. Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội. 2017;.
7. Cleverdon R, MacNulty P. Handbook on Tourism Product Development. The World Tourism Organization (UNWTO) and the European Travel Commission (ETC). 2011;.
8. Ban Chỉ đạo thực hiện những giải pháp mang tính đột phá để phát triển kinh tế - xã hội. Kế hoạch hoạt động của Tổ Công tác thực hiện những giải pháp mang tính đột phá để phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Tây Ninh giai đoạn 2021 - 2026 về lĩnh vực du lịch (Năm 2024). 2024;.

Utilizing Intangible Cultural Heritage Values in Developing Spiritual Tourism Products in Tây Ninh Province

Ho Tieu Bao^{1,2,*}

Use your smartphone to scan this QR code and download this article

ABSTRACT

As of May 2025, Tây Ninh Province has 09 nationally recognized intangible cultural heritages. With the recognized cultural values, the province has implemented various activities to incorporate them into tourism services. However, the exploitation of these heritages has not been very effective, such as the failure to properly assess the values to be utilized, the lack of optimal exploitation methods, and limitations in integrating these cultural values with other tourism products of the province. For a long time, Tây Ninh has been developing spiritual tourism products, which are considered a strength of the province. Therefore, researching the integration of intangible cultural heritage values into the development of spiritual tourism products in Tây Ninh is necessary to bring more experiences to tourists visiting the province. This study discusses the current state of exploitation and proposes recommendations to promote the values of intangible cultural heritage in developing spiritual tourism products in Tây Ninh Province. This study employed a qualitative approach, with data collected and analyzed through interviews. Survey methods using questionnaires and interviews targeting tourists will be explored in future research.

Key words: intangible, tourism product, spirituality, culture

¹University of Social Sciences and Humanities, VNUHCM, Vietnam

²PhD Candidate, University of Social Sciences and Humanities, VNU-Hanoi, Vietnam

Correspondence

Ho Tieu Bao, University of Social Sciences and Humanities, VNUHCM, Vietnam

PhD Candidate, University of Social Sciences and Humanities, VNU-Hanoi, Vietnam

Email: hotieubao@hcmussh.edu.vn

History

- Received: 09-07-2025
- Revised: 18-11-2025
- Accepted: 09-03-2026
- Published Online: 08-06-2026

DOI : <https://doi.org/10.32508/vnuhcmjssh.v10i2.1212>

Copyright

© VNUHCM Journal . This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International license.

Cite this article : Bao H T. Utilizing Intangible Cultural Heritage Values in Developing Spiritual Tourism Products in Tây Ninh Province. *VNUHCMJ. Soc. Sci. Humanit.* 2026;10(2):3616-3625.